

РОЛЬ ВИКЛАДАЧІВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КІБЕРБЕЗПЕКИ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Анотація

У статті розглядається актуальна проблема забезпечення кібербезпеки в освітньому просторі як складової загальної безпеки учасників освітнього процесу. Досліджено теоретичні засади поняття кібербезпеки, її значенні у контексті сучасних інформаційних технологій та загроз, які виникають у цифровому середовищі освітніх закладів. Підкреслено роль викладачів інформаційних технологій у формуванні безпечного цифрового середовища, організації заходів із захисту від кіберзагроз та підвищенні обізнаності користувачів. Висвітлено основні види кіберзагроз і заходи їхнього запобігання.

Безпека є однією з першочергових потреб людини та одним з її головних конституційних прав. Також одним з основних прав сучасної особистості є її право на освіту. Поєднання цих двох прав зумовлюють обов'язковість створення безпечних умов для всіх учасників освітнього процесу, тобто безпечного освітнього простору. Освітній простір – це певна частка соціуму, де створено умови для розвитку особистості та можливість і наявність формування особистісного простору суб'єкта освітнього процесу (Цимбалару, 2016).

Раніше нами було визначено, що безпечний освітній простір закладів освіти будь-якого рівня – це сукупність умов, які забезпечують фізичну, психологічну та інформаційну безпеку всіх учасників освітнього процесу (Ласкутов, 2024).

В сучасному світі дуже актуальною та найменш вивченою є проблема забезпечення інформаційної безпеки (кібербезпеки) освітнього простору. Кібербезпека в сучасному розумінні – це захист цифрових систем, мереж та даних від

Ласкутов Владислав

КПІ ім. Ігоря Сікорського

laskutov1997@gmail.com

Науковий керівник:

Ткачова Н.М.,

д.держ.упр., професор
КПІ ім. Ігоря Сікорського

Ключові слова:

кібербезпека, цифрове середовище, освітній простір, кіберзагрози, захист даних, цифрова освіта, управління ризиками.

кіберзагроз, що виходять із кіберпростору. Вона фокусується на запобіганні кібератакам, несанкціонованому доступу, крадіжці даних та іншим цифровим загрозам. Отже, кібербезпека забезпечує захист від кібератак, мета яких – порушення інформаційної безпеки.

Термін «кібербезпека» виник в середині 1990-х років у США. Вчений Шеломенцев (2012) вважає, що кібербезпека – це «сукупність спеціальних суб'єктів забезпечення кібернетичної безпеки, засобів та методів, що ними використовуються, а також комплекс відповідних взаємопов'язаних правових, організаційних та технічних заходів, що ними здійснюються».

На думку вченого О.А. Баранова (2014), кібербезпека – це «такий стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави в умовах використання комп'ютерних систем та / або телекомунікаційних мереж, за якого мінімізується завдання їм шкоди через неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується; негативний

«Driving Economic Recovery: Scaling Digital Education Experiences in Higher Education Institutions»

інформаційний вплив; негативні наслідки функціонування інформаційних технологій; несанкціоноване поширення, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації».

Вважаємо, що кібербезпека в освітньому просторі полягає у забезпеченні захисту усіх учасників освітнього процесу (школярів, вчителів, студентів, викладачів) від потенційних ризиків, з якими вони стикаються, коли використовують такі засоби комунікації, як соціальні мережі, чати, онлайн-ігри, електронна пошта та миттєві повідомлення. Тому, головне завдання навчальних закладів полягає в інформуванні про ризики, пов'язані з активною діяльністю в кіберпросторі, про фактори, що перешкоджають освітньому процесу та про важливість кібербезпеки навчальних програм та документів, що використовуються викладачами.

Наголошуємо, що забезпечення кібербезпеки в освітньому просторі можуть організовувати викладачі інформаційних технологій. Володіючи усіма необхідними

компетенціями, вони краще за викладачів інших дисциплін розуміються на сучасних кіберзагрозах, які можуть спіткати учасників освітнього простору, знають як їх розпізнати та уникнути. Зазвичай, люди, які вступають до університетів на такі напрями підготовки, як вчитель інформатики або професійна освіта «Цифрові технології» вже мають схильність до успішної роботи в цифровому просторі. В поєднанні зі знаннями, одержаними в університеті та набутих згодом практичним досвідом, викладачі інформаційних технологій здатні забезпечити кібербезпеку освітнього простору закладу освіти.

Нами було розроблено покрокову інструкцію, яку слід реалізовувати викладачам інформаційних технологій, залучаючи допоміжний персонал закладу освіти, а також класних керівників у школах та кураторів у ЗВО з метою забезпечення кібербезпеки освітнього простору закладів освіти (рис. 1).

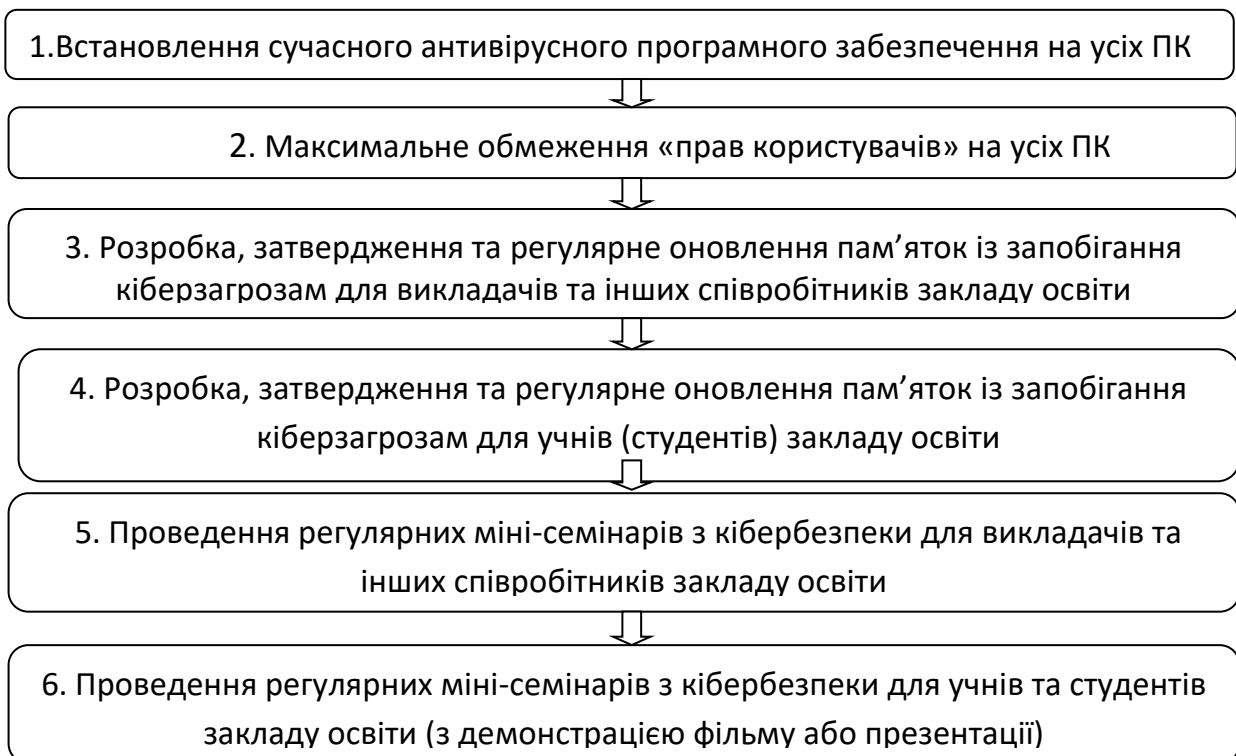

Рис. 1. - Інструкція із забезпечення кібербезпеки закладів освіти для викладачів інформаційних технологій

«Driving Economic Recovery: Scaling Digital Education Experiences in Higher Education Institutions»

Небезпеку, яку несуть кіберзагрози учасникам освітнього процесу, дуже легко недооцінити. Проте, кіберзагрози можуть становити моральну, матеріальну та навіть фізичну небезпеку учасникам освітнього процесу. Тому, вкрай важливо дотримуватись запропонованої інструкції. Так, встановленням сучасного антивірусного програмного забезпечення та обмеженням прав користувачів ПК закладу освіти мають займатися викладачі інформаційних технологій разом із допоміжним персоналом (лаборанти, інженери тощо). На регулярних міні-семінарах викладачі інформаційних технологій мають доносити інформацію про види кіберзагроз (фішинг, байтинг, троянський кінь тощо) та засобах їх

уникнення (пильність, критичне ставлення до інформації, використання «батьківського контролю» тощо). Крім того, викладачі інформаційних технологій мають займатися самоосвітою та бути в курсі нових кібернебезпек.

Таким чином, забезпечення кібербезпеки освітнього простору має стати одним із пріоритетних напрямів роботи закладу освіти. Необхідно відзначити, що вирішення проблеми кібербезпеки учасників освітнього процесу має проходити під керівництвом кваліфікованих викладачів інформаційних технологій, які можуть враховувати всі складові інформаційної безпеки, усвідомлюють її велике значення та мають знання про умови забезпечення захисту учасників освітнього процесу від кіберзагроз.

Список використаних джерел

1. Баранов О. А. (2014). Про тлумачення та визначення поняття «кібербезпека». *Правова інформатика*. № 2, 54-62.
2. Ласкутов В. (2024). Понятійний апарат дослідження безпеки освітнього простору закладів освіти в системі національної безпеки. *Наукові перспективи. Серія «Державне управління»*. №4(46), 259-271.
3. Цимбалару А. Д. (2016). Освітній простір : сутність, структура і механізми створення. *Український педагогічний журнал*. No1, 41–50.
4. Шеломенцев В. П. (2012). Правове забезпечення системи кібернетичної безпеки України та основні напрями її удосконалення. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. № 1, 312-320.